

Het Eems-Dollard gebied is één van de laatste nog open estuaria van Nederland. Het gebied herbergt niet alleen belangrijke (internationale) natuurwaarden, maar vormt ook de toegangspoort tot havens met een grote economische betekenis voor de regio. De spanning tussen economie en ecologie heeft de afgelopen jaren geleid tot hevige conflicten tussen bedrijfsleven en natuurbeschermers. Partijen gingen echter ook met elkaar in gesprek over de mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling. Met de kijkrichtingen uit de Natuurverkenning 2011 als hulpmiddel verkenden we hoe zo'n toekomst er uit zou kunnen zien.

Het Eems-Dollard estuarium heeft een grote ecologische waarde. Dat blijkt onder andere uit het feit dat het gebied in 2007 werd toegevoegd aan het Natura 2000-gebied Waddenzee. Het estuarium herbergt de grootste klutenkolonie van Noordwest-Europa, vormt een belangrijke pleisterplaats voor trekvogels als wintertaling en zwarte ruiter en fungeert als kraamkamer voor onder andere schol. De Eems vormt tegelijkertijd ook de toegangspoort tot de havens van Delfzijl, Eemshaven en het Duitse Emden en Papenburg. De bedrijvigheid in deze havens vraagt een goede bereikbaarheid voor grote, diepstekende, zeeschepen, wat vrijwel doorlopend baggerwerkzaamheden nodig maakt. Door dat intensieve baggeren ontstaan ecologische problemen. Omdat alleen de vaargeul wordt verdiept, stroomt daar ook het meeste water door en slibben andere geulen langzaam maar zeker dicht. Daardoor verdwijnt het voor estuaria zo kenmerkende fijnmazig vertakte geulenstelsel. Bovendien zorgt de hoge stroomsnelheid van het water in de uitgebaggerde geulen ervoor dat veel sediment in beweging komt, wat leidt tot een sterke vertroebeling van het water. Daardoor kan er onvoldoende licht in het water doordringen, kunnen er geen waterplanten leven, gaan organismen dood en treedt zuurstofloosheid op.

Wij hebben met de vier kijkrichtingen uit de Natuurverkenning 2011 (die het Planbureau voor de Leefomgeving begin 2012 zal uitbrengen) verkend hoe economie en ecologie van het gebied meer met elkaar in evenwicht kunnen worden gebracht. Elke kijkrichting sluit aan bij een visie op de functie van natuur. In de kijkrichting *Vitale natuur* staat het herstel en behoud van biodiversiteit voorop. In de kijkrichting *eleefbare natuur* B
biedt de natuur bovenal een mooie en fijne leefomgeving. In de kijkrichting *Inpasbare natuur*
maakt de mens – op al dan niet duurzame wijze - gebruik van natuur. In de kijkrichting *Functionele natuur*
fungeert de natuur als duurzame leverancier van diensten en producten.

Uit de studie blijkt dat een ontwikkeling naar een volledige natuurlijk functionerend estuarium zoals in *Vitale natuur*, al niet meer haalbaar is binnen de tijdshorizon van de Natuurverkenning

(tot 2040). Want in een zich natuurlijk ontwikkelend estuarium zal de toegankelijkheid van het estuarium met grote diepstekende zeeschepen snel afnemen. Daar zijn in principe oplossingen voor te bedenken, maar die brengen wel grote kosten met zich mee – denk aan investeringen in een overslageiland op de Noordzee of het verplaatsen van bedrijven naar havens aan diep water.

Dat wil echter niet zeggen dat een meer natuurlijk functionerend Eems-Dollard estuarium geen optie meer is. Zowel in de kijkrichting Functionele natuur als in Beleefbare natuur ontstaat meer ruimte voor de ecologische kwaliteit van het gebied, terwijl er ook ruimte blijft voor economische activiteit. Die wordt dan echter wel geconfronteerd met grenzen. Niet alles kan zomaar. Zo leidt slimmer baggeren er wellicht toe dat de meest diepstekende bulkcarriers het gebied niet langer kunnen bevaren.

Alleen in de kijkrichting Inpasbare Natuur houdt de economische ontwikkeling alle ruimte. Maar de ambitie de economische en de ecologische ontwikkeling van het gebied met elkaar in balans te brengen kan dan niet gerealiseerd worden. De ontwikkeling is bovendien niet duurzaam en vraagt doorlopende investeringen in het op voldoende diepte houden van de vaarweg.

Met de kijkrichtingen van de Natuurverkenning hebben we de hoekpunten van de toekomst van het Eems-Dollard estuarium verkend. Het zijn extremen die laten zien wat in principe mogelijk is, maar praktisch misschien wel onhaalbaar. Als we vanuit de hoekpunten echter terugredeneren naar de huidige toestand, dan blijkt dat een slimme combinatie van de kijkrichtingen potenties biedt voor zowel de ecologische als economische ontwikkeling van het gebied. Door slimmer te baggeren kan zowel de vaargeul op diepte blijven als herstel van de natuurlijke morfodynamiek tot stand komen. Investeringen in vispassages maken de migratie van trekvis mogelijk. Bovendien kunnen de mogelijkheden die het gebied biedt voor veel ruimte vragende economische activiteit, benut blijven. En die ruimte is in Nederland zeer schaars.

WOT-paper 10 'Conflicterende of convergerende ambities in de Eems-Dollard?' kan worden gedownload via: http://content.alterra.wur.nl/Webdocs/WOT/Papers/WOTpaper_10.pdf

Meer informatie over de Natuurverkenning via: <http://themasites.pbl.nl/natuurverkenning/>

Evenwicht natuur en economie vraagt concessies in Eems-Dollard

Geschreven door Wageningen-UR / De Heer & Co
30 november 2011 - Laatst aangepast 06 december 2011

Contact: Joep Dirx, joep.dirx@wur.nl